

Universal Declaration of Human Rights - Kpelle, Guinea

© 1996 - 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

NUKAN MAAMENI YENYII BO PELE HU

Dɔn juwoo gbalatɔmaa

A ke kaalonna da tɔɔi gaa nukan nei yene yiihu diə legbɔɔba laa, təlinmo laa da lilaa di nwundɔɔi.

A ke lənɛɛ nukan dɔɔi gaa maane yene nuan diə pɛli kweiwoo boi, diə laa di maameni la, yi di hwa ke ɲɛimaɲɔn da mɔɔɔ di hu, bə kele yɛnɛnuan kaa bɔi.

A ke tɔɔi gaa nukan nei yenyii hu bə maane maa ə kɔnɔɔ, hoge nukan hwəpa pənə hwə gwei təgə hemɛi ɔɔi hu ɲɛitɔɔnuan diə.

A ke lɔɲɔaa kele yepuɔ gehu bə maane gu hwaɲa tɛgɛ bɔi.

A ke lɔi kele hu nuan bowoo ba, tɔɔi lele gaa hinaa di wɔɔ Kaalonnaa hu, yai a di wɔɔ tɛtɔɔ yii lele ɲɛikulo, yɛ pənə yɛ di wɔɔ yii ɲaane legbɔɔba laa hui.

A ke yene lɔi kele da ɲɔɔ kɔnɔn ɲɛnɛi bə di liimu ə həgə nɛgbɔɔba lelei da tɔɔi gaa ɲɛi yene yii hu maa menɛi bai.

A ke gilɲahia tɔɔi ti hwilən nukan dɔɔi da ɲɔɔ legbɔɔba laa bə gɛ, əlɛ yabə ke a di liimu həgɛɛ a gbɔɔkɔ, yili bə a gɛ lɔi kele diwɔɔ ɲaakɔn ɲɛnɛ ə bo yene.

Maane nuteitɛi, ə make a kɔɔma yɲaa di gɔl diə, maakwɛli, da hutɔ bə da nɛgbɔɔba, da tɔɔi gaa nukan nei yenyii hu di hee di kpanɲa kɛnaa kele bə, ə make bɛyi ə wɔ ɲaawooɔ kaa lai, yili kele bə gɛi yene bilibili gemɛi ɲɔ ɲaakɔn ɲɛnɛi ɲɛi zea kaa Amɛlik lɔi hui, ə dɔn ɲaa ɲɛi laa a pɔlɔ kɔalaa ɲɔ holo pou (10) gwɛlan nwaatɔnɔ pulu ɲun mɛinan yenan kɔu mɛihaaba (1948).

Dɔn ɲoo toloo 1

Nukan gele kaa pələ kaa tanɔn, yiliba nu kəle maawiyə pələ da tɔɔi gaa ɲɛi yenyii hu kɛpələ kaalɔ tanɔn; di kɛmenɛi a nukan ɲaa bə gɛɛ hwəkɛli wɛlikɛmaa ə lɔ di luwai.

Dɔn ɲoo veelɛ 2

Dɔn ɲɛi huwoo kaa nukele ba tanɔn, guɔɔju hwə ma yɛ ə ke a huwu menɛi, gu kɔlɔ kɛpələ, gu lawoo, ɲaala menɛi kɛna bələ, kilɲahie huwu lɔpe, ɲɛi hu yii bo pələ ba, hɛn jɔlɔbo pələ pɔ da nukaapələ da zəgɛi, yɛ ə ke a hulonu da nenu yilipulu, yɛ ə ke lɔi gaa gbɔɔba ju mun, yɛ ə ke a lɔi yi gaa nii mɛlan nɔi yemu a ju mun dɔn ɲɛi huwoo kaa nukele ba tanɔn.

Dɔn ɲoo zaaba 3

Maala kaa nukele yɛi ə yɛnɛkɛ, ə legbɔɔba laa hɔlɔbo, əlɛ gbinimaa yɛ kɔɲɔ.

Dɔn ɲoo naan 4

Nuta hwa pɛli lɛɛi lualaa hu da tɔlaalaa hu, luolaa da luoyɔu huɔu lɔpe da kɛɛ.

Dɔn ŋoo nɔɔli 5

Di hwə kia pai nuta mɔnɔboi, di hwə kia pai mɛni paanwana laai nuta ba, yi a nu kulo nulaa hu əlɛ eyɛ mɛlɛkpɛ ma.

Dɔn ŋoo mɛida 6

Kɛnɛ lɔpɛ geɛ, maanɛ nu keɛ ɲɔ kaa lonna, ə kɛ a ɡɔlɔn ɲaa ma.

Dɔn ŋoo mɛihwɛɛ 7

Nu keɛ pɛliai a ge tɔn niila ɲɛ tɔnɔ mɛi. Nu keɛ hon bɛlɛ kaa tanɔn nukan maatɔn ɲɛi liila.

Dɔn ŋoo mɛihaaba 8

Maala kaa nukele yei ə li kititəgə pɛɛ la; a ɡaa yɛ maamɛni yɛ ə piliju.

Dɔn ŋoo mɛinaan 9

Di hwa nu too ɡahwə ɲa, yi ɲun vɛ mai. A wwalakɛti di maakwiya ɲɔɔ lɔɔba ɡahwa mɛni ɲɔɔ pɛlɛhu.

Dɔn ŋoo bou 10

Maala ka nukele yei, ə ɲɔɔ tian makɔɲɔ kititə gə pɛɛla, əlɛ dian ti ə kɛ a kɔlɔn ɲaa ə make mɛni lɔpɛ daa zenwuɔn.

Dɔn ŋoo boukɔutanɔn 11

1. Nui lɔpɛ da mɛniɲɔɲɔɔ laahe ɲɔɔ, mɛniti hwa pɛli kɛi a ɲɔn, yi ɲɔn ti hwə kɔlɔn ni ponɔɲa kitikɛpɛɛ la, maakɔɲɔnuaan ɲɛi ba.

2. Tɔn hwa pɛli nui lɔpɛ honɲi mɛnita ba yiyai mɛni ti kɛi lowai, dɔn ti hwə kɛ laali; yilipulu mɛnikɛi lowai tɔn mɛ a laa nui ti mɛi, ə make a kwia.

Dɔn ŋoo boukɔu hwɛɛ 12

Nuta hwa naa lɔ mɛlan ɲii pɛlɛ hu, lɔ kpɛli-kpɛli, ɲɛi bɛlɛn mɛni hu, da ɡbiniba mɛni tamaa hu, naa kala pɛlɛ ɲɔ.

Dɔn ŋoo boukɔu haaba 13

1. Maala kaa nukele yei ə hiə a niibapɛlɛ, əlɛ ə he niiba kɛnaa ɲɔ lɔi hu.

2. Maala kaa nukele yei yɛ pɛli kulɔi lɔi lɔpɛ hu, ə make ɡbɔɔ lɔi, əlɛ ə pənə ə ɲa ɡbɔɔ lɔi ti hu.

Dɔn ŋoo boukɔu naan 14

1. Nui lɔpɛ da ɲɛikɔu kpɔlu jɛɛi, maala kaa ɲɛi ə maakilɛ lɔi takpɛli hu, yiyan nɔiti a pɛli ɲɛɛ hee mu.

2. Maakilɛlaa ti hwa pɛli tɛgɛi mɛni nɔɲɔn kɛmun ɡbɔɔkpɔ ɲɔ yi hwə ba lɔi ɲun ma mɛniɲɔɲɔn da kaala.

Dɔn ŋoo boukɔu lɔɔli 15

1. Maala kaa nukele yei ə lɔi lonna hɔlɔbɔ.

2. Di hwa pɛli lɔilonna kuloi nu yei hulu mɛni hu ɛlɛ maala hwɛ ɲɔɲɔ nu yei hwɛ ɲɔ lɔilonna maahwalin.

Dɔn ɲoo boukɔumɛida 16

1. Nɛɛnu da hulonu da hɛli kpilayela da di laɲayela da pɛli heei di keɲɔ guloju hwɛ ma yɛkɛ la a huɔu mɛni, lɔilon na mɛni, ɛlɛ yala pɛlɛ mɛni. Di pɛliɛ a di ke ɲiiboo ti hu, ɔ make di taɔai lowai.

2. Lɛgbɔɔba da laana be a hilɔtai laa ma.

3. Pɛlɛn mɛ ba a kpɔmaayi hɔɔɔma, ɛlɛ maala ka ɲɛi gbɔmayii ti da nɔi ɲɛitɔɔ nuaan di maakɔɲɔn.

Dɔn ɲoo boukɔumɛihweelɛ 17

1. Nukan lɔpee jɔlɔbo hɛn gaa a ɔɔɔ, ɔ make g boukɔuaa kpɔn ju.

2. Di hwa nu yee kpilan di hwɛ jɔlɔbo hɛn gulo ɲɛi.

Dɔn ɲoo boukɔumɛihaaba 18

Nui lɔpee a pɛli gbɔɔ kilipahia kɛi, ɲiiba yiibo pɛlɛ hu. Mukulaa ba a pɛli ɲiiba kalan gɛi, ɔ ɲiiba yiibo juwu yii bo pɛlɛ hu.

Dɔn ɲoo boukɔumɛinan 19

Maala kaa nui lɔpee gɛle yei ɲɔɔ kilipahie lɛ ɔ gweiwoobo, ɔ gilipuju kwɛli, ɔ jɔlɔbo ɔ ɲɛi nuta kpɛli ɲaa dia kɛnakele yi ɲɔu hwa kɛ ju.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ 20

1. Maala kaa nukele yei ɔ ɲundo kɛ, ɛlɛ ɔ kpɔn naa liilaa hu.

2. Di hwa nu yee kpɛlan di hwɛ nɔ kpɔn ju.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔu tanɔn 21

1. Maala kaa nukele yei, ɔ tɔɔi hɔlɔbo ɲɔɔ lɔi ɲawoobo mɛni hu, a wala kɛ a yaa kpinii, ɔ kɛ nui a ɲɛɛ lɛmai.

2. Maala kaa nukele yei, ɔ kolokɛ gahanama ba ɲɔɔ lɔi hu. Yiyan nuta hon bɛtlɛ hwa tɛɔɛ mɛlan ma.

3. Lɔilonnii kilipahia pɛlɛ bɛ lɔi ɲawoobo a kuloju. Gilipahia ti a kɔlɔn nɔi nɔi ɲaawobo nuan he luwai a kɛ a nɔi kwei nuan kɛle laamaawoo.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔuweelɛ 22

Nu kele kɛmɛni a kpɔɲjuyii bo mun mɛ gɛ, yɛ kɛ kpɔn ninimu. Ninin ti bɛ maanɛ ɔ pa bɔ a yeelaholon; yelɔgei, kaalɔnnaa, ɛlɛ mɛni kɔlɔn ɲa.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔu haaba 23

1. Maala kaa nukele yei ɔ kolo kɛ, ɔ ɲiiba kolokɛ tɛlinmo da ɲaanɛ pɛlɛ mɛi; ɔ gɛ hwɛ pa kɛ a nui kolo hwɔ ma.

2. Nu kɛkolo bɛ maanɛ di zalama; ɔ kɛ a hulonu da nɛnu.

3. Kolokɛmun lɔpee a pɛli kolokɛnuan maakɔɲa kpɔn naai; a wala kɛti ɔ to da hu.

4. Kolokemun nɔpee maala kaa pei ə viito, ə niiba pələ ɲaa kɛ. Gɛ kolo kɛi nowai ɲɛn ə kɛ a dɔɔ; əlɛ yilipulu ɲɔɔ hwito lowai yɛ hala ma.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔu naan 24

Maala kaa nukan pei ɲɔɔ yii ə kɛ a bɛliya ju, gɔlɔi hwə toa pono, yaa da nainuaan di kɛ di ɲaane hu; yii hwilənna: kɔnɔn mɛni, maayilimɛni, yii mɛni, da hali mɛni, bɛlɛ di maamɛni walawala ɲɛi kulo mɛni kele ba.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔu lɔɔli 25

1. Kolo a wala kɛ pei, ɲɔn a pɛlɛma, kolo hwaa kpɛ pei, kalanənnaa a jɔlɔbo, a pɔlɔ, a wala kɛti mɛni ta kpɛli a pɛlɛma, yi hwa pɛli gbɔɔmu, maala kaa pei yi maakpɔmaa ə bo.

2. Maala kaa logaa laa da lokolo di yei di kpɔmaa hɔlɔbo. Gbɔmaa ti a pɛli kɛi logele ba, ə make a wɛlilon.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔu mɛida 26

1. Maala kaa nukele yei di juto. Juto ti hɔɲɔ hwə ma, yi kpɔ hwilən maakwɛli kɔwɔtɔɔ ba. Maane kolo maakwɛli lakwɛli ə kɛ kɛna kɛle. Maane lakwɛli kɛnɛ kɛɛ laa ə kɛ kɛnaa kɛle tɔwɔ, nui lɔpɛ gɛ hwaɲa a kɛ pei.

2. Maakwɛli ɲun ma ya baa ə nukan holoon naa bo, ə dɔɔ gaa ɲɛi yɛnɛ yii hu maawiye. Ya bə maane ə wooman, ɲɛimaa hwɛli, da wɛlikɛmaa di lɔ lɔi kɛle lowai, huwu ɲaa kɛle lowai ə gɛ liila ə kɛ diyɛi.

3. Maala kaa a longaanuaan yei di di loni huto pələ lɛn.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔumɛihweelɛ 27

1. Maala kaa nukele yei ə gɛti kɛ ɲɔi ɲɔɔ tɛtɔwɔ laa kpaalə mɛi, ə pɛlima ə dɔlɔ kulo.

2. Maala kaa nukele yei bɛlihen, gulohen, maa ə kɔɲɔ.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔumɛihaaba 28

Maala kaa nukele yei, ə gɛtikɛ, yɛ dɔn ɲooɲaa ɲɛi bo di lɛ di kpaalə mɛi.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔu mɛinaan 29

1. Nu yaakpɛli gɛti kaama kpɔmaa yii hu. Maahɔlɔbo gbɔmaa yii ti bə a pɛli ɲɔɔ nukan naa laakuloi a nele.

2. Tɔɔi gaa nu yei yɛnɛyii hu da ɲɔɔ lɛgbɔba laa, maala kele hɔlɔboɔ ɲɛn lɔ gaama, ya baa a mɛlaa diwɛi kɔwɔtɔi, kpɔmaa yii hu yi hulu mɛni hwə laa.

3. Maala ɲaa ti da lɛgbɔba ɲaa ti, gɛ pələ hwa pɛli kɛi a juwu takpɛli yi yɛnɛ kele puɔ geba hwə mo li.

Dɔn ɲoo bouhaaba 30

Kpalə ta kpɛli hwə laa yi a pɛli dɔn ɲaa ɲɛi maamɛni piliju, yɛ nu ɲɔɔ tɔɔ gaa pei yɛnɛyii hu da ɲɔɔ lɛgbɔba laa kuloi ɲɛi: yɛ ə kɛ a lɔi, a kpɔn, ə make gu tɛitɛi.